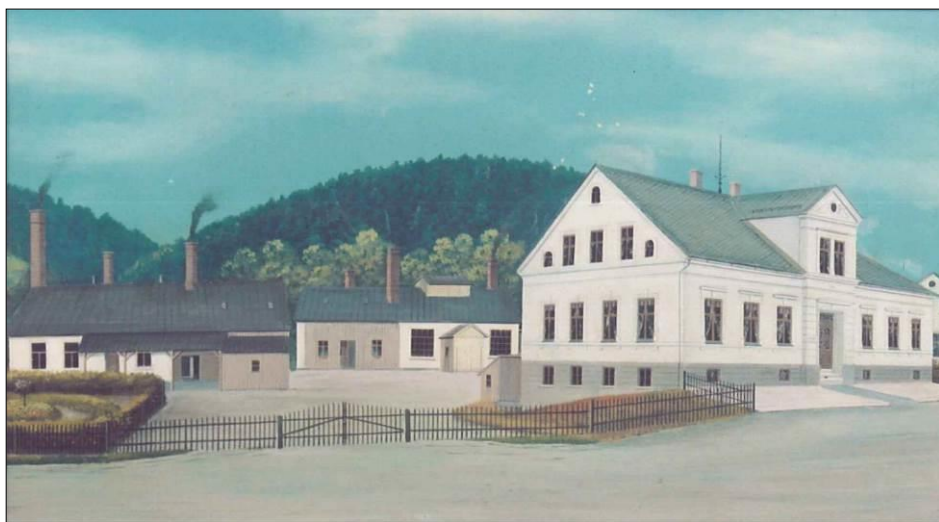

Nová Ves slaví 380 let od první písemné zmínky o obci.

5. část

Čp.277 – dům se sklářským provozem Josefa Hilperta ml.(dnes rodina Holých)
Továrna na různorodé skleněné perle realizovala výrobu perlí včetně jejich barvení a dalších speciálních druhů zušlechťování. Jednalo se o jeden z největších novoveských provozů na výrobu tohoto typu zboží.
Dům samotný byl vystavěn správcem riedelovi novoveské huti Josefem Schmiedelem z Teplic (správcem huti byl v letech 1886-1904) jako zázemí pro úřednictvo a rodiny sklářů novoveské sklářské hutě.

Brusírny, rumplovnny, mačkárny, kompoziční hutě, pulírny, barvírny, malírny i novoveskou huť doplňovaly obzvláště zpočátku domácí sekáči perel, navlékačky koral, lampových třásní, závěsů do oken i lampových stínidel, postupně se v obci prosadili i renomovaní výrobci perlí a rokailu, v obci vznikla řada pasiřských dílen, působili tu faktoři, zprostředkovávající zakázky i skuteční exportéři. Zdejší výrobci a obchodníci neměli problém cestovat a obchodovat napříč Evropou. S ohledem na rozsáhlost odvětví přikládám pouze malý obrazový výběr, zachycující několik větších sklářských provozů v obci.

*Napravo čp.193 – dům se sklářským provozem Heinricha Wankeho (dnes ruina bývalé jezeďácké kovárny v horní části obce)
Vyráběl se zde šmelc (dvoukrátky, tříkrátky, zušlechtěné pokovem, irisem, anilinovými barvami atd.
Tudy táhl v rámci tzv. Lučanské pozdvižky 29. ledna 1890 rozlícený dav českých i německých sklářů od Zásady k Lučanům. U Heinricha Wankeho se zastavili a hledali stroje na sekání perel. Když nic nenašli, před pokračováním své pouti dav zničil a na silnici rozmetal veškeré zde uskladněné zásoby černých a rubínových skleněných perliček.*

*Nalevo sklářský provoz pod domem čp.285 Heinricha Jägera (dnes rodina Svobodových, ještě nedávno Kašparovi).
Jeden z větších novoveských provozů produkoval šmelc, dvoukrátky a tříkrátky, rokail, anglické perle, vše zušlechtěné pokovem, irisem, anilinovými barvami, stříbřením atd.
Heinrich Jäger byl zároveň posledním majitelem novoveské sklářské hutě, nebo toho, co z mohutného provozu zbylo po zbourání komínu a taháren před vyhořením provozu v roce 1932.*

Roubená stavení znenáhla doplňovaly i nahrazovaly zděné, mnohdy výstavní domy. Tehdejší vzestup hezky demonstrují kupříkladu dva sousední domy v horní části obce č.p.116 a 252, nazývané jako „Pařížské domy“ (z nichž ten spodní je dlouhá desetiletí známý jako Verk). Mohutné zděné stavby obklopovala po jejich vystavění kolem roku 1887 jen archaická roubená zástavba a tak budily dojem přímo velkoměstský. Spodní dům byl vystavěn na místě původního roubeného stavení obchodníka se sklem Karla Knoblocha. Dle místního podání Pařížské domy vystavěli dva bratři, pobývající při jedné ze svých obchodních cest v Paříži v době pařížské revoluce (1871), kde měli být také po nějakou dobu uvězněni. Spodní dům s jistotou vystavěl vážený obchodník a sklářský výrobce Wilhelm Knobloch, starší ze dvou synů Karla Knoblocha, jenž skutečně mezi lety 1870 až 1872 pobýval v Paříži a který byl až do své smrti přezdíván místními jako Pařížan.

Sklářství i přes střídající se období konjunktury a stagnace bylo hlavním hnacím motorem dynamického rozvoje obce. Podél místních komunikací vyrostla postupně souvislá zděná obytná zástavba doprovázená hojně drobnými i většími sklářskými provozy. Obojí je dodnes odrazem šikovnosti a podnikavosti tehdejších obyvatel. Počet obyvatel obce se utěšeně rozrůstal.

V popředí strojní zámečnictví Otto Posselta se zásobním rybníkem nad domem, nalevo dům čp.218 výrobce skleněných perli Rudolfa Weisse (dnes Huškovi, nedávno rodina Šťastných), napravo za trafostanicí je vidět rozlehlý objekt Weissovi sklářské kompoziční hutě s tahárnou.

Důležitý podíl na rozvoji obce měla samozřejmě i rostoucí vzdělanost obyvatelstva, vzestup životní úrovně si zároveň vyšší kvalitu vzdělání vynucoval. Obojí šlo jaksi ruku v ruce.

První novoveská škola čp.15

Kvalitu výuky zprvu předurčovala osoba učitele, který v prvopočátku často neměl pedagogické vzdělání, spíše životní zkušenosti. Děti se učily číst, psát, počítat, výrazná při vzdělávání byla role církve a výuka náboženství. Učitelé vcelku neúspěšně bojovali s absencí žáků, kteří byli svými rodiči zaměstnáváni, či posíláni na přivýdělek.

Situace se podstatně zlepšila až v 18. století za vlády císařovny Marie Terezie a císaře Josefa II. Zavedena byla povinná školní docházka a převratem bylo rovněž stanovení požadavků na vzdělání učitelů.

Do roku 1828 chodily vesnické děti do školy na Krásnou, Smržovku, nebo do Jablonce, popřípadě dostávaly soukromé vyučování, které provozoval vzdělaný Antonín Richter z Lučan. Od roku 1829 zde nechal lučanský učitel prostřednictvím svých školních pomocníků provozovat vyučování, které bylo půldenně

od jara do podzimu. V roce 1835 se stala Nová Ves přičiněním tehdejšího představeného obce Andrease Wandera samostatnou školní stanicí. Prvním řídícím byl Josef Wander (1835-1837), syn představeného obce. Po něm následovali další včetně školních pomocníků.

V roce 1853 zakoupila obec roubené stavení čp. 15 za 690 zlatých konvenční měny a zřídila v něm stálou školu. Místo na ni nebylo vybráno náhodně. Dům stál na pomezí horní a dolní části obce nedaleko středového návrší Teprberku, kterým rovněž procházela stará panská hranice. Volba této polohy byla tehdy jistě vstřícným gestem, obec byla tehdy ještě správně rozdělena. V roce 1853 se obec zavázala vyplácet učiteli mimo platu, který činil ročně 30 zlatých 27 krejcarů, dalších 300 zlatých z obecní pokladny. V roce 1863 měla škola 228 dětí, které byly vyučovány v jedné školní místnosti! Teprve roku 1869 následovalo rozdělení do dvou tříd. Způsob výuky ve stísněných prostorách si lze jen obtížně představit. Rozsah výuky byl tehdy ale omezený.

Dnešní školní budova čp.264

Druhá novoveská škola čp.205

V roce 1872 koupila obec dům Franze Kleinerta (bratra zakladatele novoveské huti) čp.205 (dnes čp.583 – budova bývalého rekreačního zařízení Vesna II) a zřídila v něm školu. Současně převzal vedení školy Robert Weisshaupt. V roce 1875 byla otevřena třetí třída, avšak již v roce 1886 učební místnosti kvůli nadměrnému počtu žáků opět nedostačují.

Proto bylo rozhodnuto vystavět zcela novou školní budovu, o níž se zasloužil tehdejší představený obce Hermann Tham. U okresní silnice vystavěná školní budova čp.264 byla postavena v letech 1888-89 v ceně 30.700 zlatých jabloneckým stavitelem Arwedem Thamerusem. V nové školní budově bylo od počátku vyučováno ve čtyřech třídách.

Na Horní Černé Studnici byla situace obdobná. Ve starší době tamní děti navštěvovaly školu ve Smržovce, od roku 1815 na Krásné a od roku 1828 docházeli také do Nové Vsi. V roce 1853 dosáhl počet školou povinných dětí 36. V roce 1869 byla v obci zřízena zimní škola, kterou navštěvovalo 50 žáků. Děti tak alespoň v zimě nemusely docházet do značně vzdálených škol v okolí. Téhož roku pojali zdejší obyvatelé úmysl vybudovat vlastní školu a dobrovolnými příspěvky nashromáždili obnos 762 zlatých. Bylo však nutno vyčkat až do roku 1876, kdy konečně byla pro školní účely pořízena budova čp.39 (81 dle starého číslování). Na stavební úpravy věnoval císař Franz Josef I. obnos 100 zlatých a dalších 170 zlatých kryla obec. Roku 1878 povolila c.k. zemská školní rada povolení expozitury (pobočky) novoveské školy a jako učitel byl ustanoven Josef Feix. Od roku 1901 byla černostudniční škola samostatnou školou. V roce 1904 byla nákladem obce na Horní Černé Studnici vystavěna nová moderní školní budova č.p.9, která byla v provozu až do konce 2. světové války.

Nalevo stará černostudniční škola čp.39, která stála u „Pražské cesty“ hned nad kamenným rozcestníkem zvaným „Mamlas“.

Dnes po ní zůstalo jen nepatrné torzo základů zarostlé náletovými dřevinami.

Na pravém snímku jen nedaleko stojící nová černostudniční školní budova (dnes pension Granit), napravo budova hostince Heidehof

Školní vzdělání v obci končilo na úrovni obecné školy, což na konci osmdesátých let devatenáctého století již přestávalo i ve větších sídlech v sousedství postačovat. V sousedním Jablonci i Smržovce vznikly chlapecké i dívčí měšťanské školy pro následné vzdělávání. V sousední Smržovce kupříkladu v roce 1891 chlapecká měšťanka, o tři roky později také dívčí.

Pokračování příště...

-jas- neboli Jaroslav Lubas

NOS – neboli Novoveský okrašlovací spolek – informuje

• Oprava vstupního traktu kostela

Pan Černý z Nové Vsi zhotovil umně pro spolek novou okenici pro výklenek ve vstupním traktu do kostela. Ta je již zasklena a natřena a čeká na osazení. Během chystané spolkové brigády budou zrealizovány další návazné práce. Vše musíme stihnout před novoveskou poutí ☺.

Co chystáme:

• Tradiční pout' na Teprberku

Jak již bylo avizováno, třetí sobotu v září se uskuteční na Teprberku ve spolupráci s našim partnerem, spolkem Novovesan, další ročník novoveské pouti, spojený již tradičně s malými skotskými hrami. Bude to jako vždy den plný her, zábavy, hudby i zpěvu a hlavně rodinné pohody.

Přijďte se pobavit a odreagovat, jste srdečně zváni.

Detailní program je uveřejněn v tomto zpravodaji.

Těšíme se na viděnou s Vámi.